

To zestawienie informacyjne zostało opracowane we współpracy z Radą Notariatów Unii Europejskiej (CNUE).

1 W jaki sposób dokonuje się rozrządzenia majątkiem na wypadek śmierci (testament, testament wspólny, umowa dotycząca dziedziczenia)?

W prawie belgijskim wyróżnia się trzy rodzaje testamentów: **testament notarialny** (*testament authentique*) bądź **testament poświadczony notarialnie** (*testament notarié*), **testament holograficzny** (*testament olographe*, który spadkodawca musi własnoręcznie sporządzić, opatrzyć datą i podpisać) oraz **testament międzynarodowy**.

Spadkodawca musi być w stanie wyrazić swoją wolę w sposób skuteczny i swobodny (art. 901–904 kodeksu cywilnego).

Co do zasady, z zastrzeżeniem pewnych odstępstw, zabrania się sporządzania umów o spadek po osobie żyjącej.

W sytuacji zawierającej element transgraniczny testament co do zasady uznaje się w Belgii za ważny, jeżeli jest zgodny z prawem miejsca, w którym został sporządzony (*locus regit actum*), lub zgodny z jednym z aktów prawnych wskazanych w konwencji haskiej z dnia 5 października 1961 r.

2 Czy należy ten dokument zarejestrować, a jeżeli tak, w jaki sposób?

Notariusz, który sporządza testament notarialny lub międzynarodowy lub u którego zostaje zdeponowany testament holograficzny, ma obowiązek zarejestrować ten ostatni w centralnym rejestrze testamentów prowadzonym przez Królewską Federację Notariatu Belgijskiego (Fédération Royale du Notariat belge). Jeżeli chodzi o testamety holograficzne zdeponowane u notariusza, spadkodawca może odmówić wpisu swojego testamentu do tego rejestru.

3 Czy istnieją jakieś ograniczenia dotyczące rozrządzenia majątkiem na wypadek śmierci (np. zachówek)?

W prawie belgijskim stosuje się zasadę rezerwy spadkowej, zgodnie z którą pewna minimalna część spadku (rezerwa) musi przypaść – w stosownych przypadkach – małżonkowi pozostającemu przy życiu, dzieciom oraz ojcu i matce zmarłego.

W przypadku dzieci (lub zstępnych) rezerwa odpowiada połowie spadku, jeżeli spadkodawca pozostawił jedno dziecko, dwóm trzecim, jeżeli pozostawił dwoje dzieci i trzem czwartym, jeżeli pozostawił co najmniej troje dzieci.

W przypadku braku zstępnych matce i ojcu przysługuje po jednej czwartej masy spadkowej. W tej sytuacji małżonek pozostający przy życiu może jednak odziedziczyć całość spadku.

Małżonkowi pozostającemu przy życiu przysługuje zawsze przynajmniej prawo użytkowania połowy składników majątku stanowiących masę spadkową albo prawo użytkowania nieruchomości stanowiącej główne miejsce zamieszkania i przedmiotów urządzenia domowego, nawet jeżeli ich wartość przekracza połowę masy spadkowej.

Jeżeli spadkodawca zdecydował się nie uwzględnić rezerwy spadkowej w swoim testamencie, a spadkobiercy zamierzają uszanować jego wolę, testament może zostać wykonany. Osoby, które nie otrzymały części spadku zgodnie z zasadą rezerwy spadkowej i które zamierzają dochodzić swoich praw, są uprawnione do wytoczenia powództwa o zmniejszenie wartości darowizny (*action en réduction*).

4 W przypadku braku rozrządzenia majątkiem na wypadek śmierci – kto jest uprawniony do dziedziczenia i w jakich częściach?

Jeżeli zmarły nie pozostawił w związku małżeńskim i nie miał dzieci, wstępni oraz uprzywilejowani krewni w linii bocznej (bracia i siostry) dziedziczą w pierwszej kolejności. Ojciec i matka otrzymują po jednej czwartej spadku, a bracia/siostry – bądź, w zależności od sytuacji, ich zstępni – resztę masy spadkowej. Jeżeli jedno z rodziców lub dwoje rodziców zmarło, ich udział spadkowy przypada braciom i siostram spadkodawcy. W przypadku braku wstępnych oraz braci i sióstr lub ich zstępnych połowa spadku przypada krewnym po stronie matki, a połowa – krewnym po stronie ojca (wujowi/stryjowi, cici, kuzynowi, kuzynce itp.).

Jeżeli zmarły niepozostający w związku małżeńskim ma dzieci, wyłączają one od dziedziczenia wszystkich innych członków rodziny. Dzieci dzielą się spadkiem, czyli prawem do rozporządzenia składnikami majątku, korzystania z nich i do czerpania z nich korzyści (*succession en pleine propriété*), w częściach równych. Jeżeli jednak dziecko umrze wcześniej (lub odrzuci spadek bądź zostanie uznane za niegodne), pozostawiając zstępnych, zstępni dziedziczą przez podstawienie w miejsce takiego dziecka zmarłego przed spadkodawcą, odrzucającego spadek lub niegodnego.

Jeżeli zmarły pozostawił małżonka i dzieci, małżonkowi pozostającemu przy życiu przysługuje prawo użytkowania (prawo używania rzeczy i czerpania z niej korzyści) w odniesieniu do całości składników majątku stanowiących masę spadkową. Dzieci dziedziczą w częściach równych prawo do rozporządzenia składnikami majątku (*la nue-propriété*).

Jeżeli zmarły pozostawił małżonka, przy czym nie miał dzieci, małżonek pozostający przy życiu zostaje jedynym spadkobiercą, w braku wstępnych i krewnych w linii bocznej do czwartego stopnia pokrewieństwa ze zmarłym. W przeciwnym razie małżonek pozostający przy życiu otrzymuje, co do zasady, prawo użytkowania składników majątku, a inni spadkobiercy – prawo rozporządzenia składnikami majątku (*nue-propriété*). Jednak udział przypadający małżonkowi pozostającemu przy życiu zależy w tej sytuacji również od małżeńskiego ustroju majątkowego wybranego przez małżonków: w przypadku gdy małżonkowie zawierający związek małżeński wybrali reżim wspólności małżeńskiej, małżonek pozostający przy życiu dziedziczy udział małżonka, który zmarł wcześniej, w tym prawo do rozporządzania tymi składnikami majątku.

Jeżeli zmarły pozostawił osobę, z którą zawarł zarejestrowany związek partnerski – formą zarejestrowanego związku partnerskiego uznawanego w Belgii jest „zalegalizowany konkubinatu”. Pozostający przy życiu konkubent lub konkubina są uprawnieni – w odniesieniu do spadku – do użytkowania nieruchomości budynkowej przeznaczonej w czasie prowadzenia wspólnego gospodarstwa domowego na wspólne miejsce zamieszkania rodziny, przy czym dotyczy to również przedmiotów urządzenia domowego. Pozostający przy życiu konkubent lub konkubina mogą jednak zostać pozbawieni prawa do użytkowania na podstawie testamentu lub w drodze przysporzenia między żyjącymi (darowizny) na rzecz innych osób.

Jeżeli zmarły pozostawi partnera, z którym nie zawarł zarejestrowanego związku partnerskiego – a pozostawił w związku wolnym (*cohabitation libre*; związek faktyczny, niezarejestrowany) – partner nie może zostać spadkobiercą, o ile spadkodawca nie przewidział tego w testamencie. Prawo belgijskie nie przyznaje temu partnerowi żadnego ustawowego prawa do dziedziczenia.

5 Jaki organ jest właściwy:

5.1 w sprawach dziedziczenia?

Nie wskazano jednego szczególnego organu, który jest odpowiedzialny za postępowanie spadkowe.

Przepisy prawa przewidują jednak, że notariusz podejmuje określone czynności w przypadku testamentu holograficznego bądź międzynarodowego. Ponadto w niektórych sytuacjach istnieje konieczność, aby pewnych czynności dokonał sąd pierwszej instancji (lub sędzia pokoju), w szczególności: w przypadku dziedziczenia przez osoby niemające zdolności do czynności prawnych (małoletnich itp.), przyjęcia spadku z dobrodziejstwem inwentarza, spadku nieobjętego, gdy konieczne jest wykonanie zapisów (*délivrance de legs*), bądź w sytuacji sporu dotyczącego likwidacji lub podziału masy spadkowej, które to okoliczności wymagają dokonania czynności przez notariusza wskazanego przez sąd.

5.2 do przyjęcia oświadczenia o zrzeczeniu się lub przyjęciu spadku?

W następstwie zgonu spadkodawcy własność składników majątku stanowiących masę spadkową przechodzi na osoby uprawnione do dziedziczenia.

Osoby te mogą wybrać jeden z poniższych wariantów: przyjąć spadek wprost bądź z dobrodziejstwem inwentarza lub odmówić jego przyjęcia.

Spadek można przyjąć w sposób wyraźny lub dorozumiany: przyjęcie jest wyraźne, gdy określona osoba przyjmuje tytuł spadkobiercy lub wchodzi w prawa i obowiązki spadkodawcy na podstawie dokumentu publicznego lub prywatnego; przyjęcie jest dorozumiane, gdy spadkobierca dokonuje czynności wskazującej na zamiar przyjęcia przez niego spadku, której nie miałby prawa dokonać, gdyby nie był spadkobiercą.

Istnieje możliwość przyjęcia spadku z dobrodziejstwem inwentarza w trybie przewidzianym w art. 793 i nast. kodeksu cywilnego.

Spadkobierca, który ma zamiar przyjąć spadek z dobrodziejstwem inwentarza, jest zobowiązany do złożenia szczególnego oświadczenia w **sekretariacie sądu pierwszej instancji** w okręgu, w którym spadek został otwarty bądź **przed notariuszem**.

Istnieje również możliwość odrzucenia spadku. W tym celu należy przedstawić akt zgonu w **sekretariacie sądu pierwszej instancji** w okręgu, w którym zmarły miał miejsce zamieszkania, i podpisać tam akt odrzucenia spadku (art. 784 i nast. kodeksu cywilnego) bądź dokonać tej czynności **przed notariuszem**.

Oświadczenia muszą być wpisane do rejestru prowadzonego przez sekretariat sądu właściwego dla miejsca otwarcia spadku.

5.3 do przyjęcia oświadczenia o zrzeczeniu się lub przyjęciu zapisu?

Zob. pkt 7 poniżej.

5.4 do przyjęcia oświadczenia o zrzeczeniu się lub przyjęciu zachowku?

Nie przewidziano szczególnego postępowania (zob. pkt 3 poniżej).

6 Proszę krótko opisać postępowanie spadkowe na podstawie prawa krajowego, w tym dział spadku i podział składników majątku (w tym informacje, czy postępowanie spadkowe jest wszczynane z urzędu przez sąd lub inny właściwy organ)

Belgijski kodeks cywilny rządzi się zasadą, zgodnie z którą spadek przechodzi na spadkobiercę automatycznie, bez konieczności przeprowadzenia postępowania.

Z chwilą zgonu danej osoby jej spadkobiercom przysługuje pełne prawo do rozporządzenia składnikami majątku spadkodawcy, jego prawami i aktywami, pod warunkiem uregulowania długów spadkowych (art. 718 i 724 kodeksu cywilnego). [Istnieją jednak odstępstwa: zob. pkt 7. poniżej].

W przypadku sądowej likwidacji lub podziału masy spadkowej postępowanie spadkowe zostanie przeprowadzone przez notariusza wskazanego przez sąd i zamknięte poprzez sporządzenie dokumentu podsumowującego podział masy spadkowej (*état liquidatif*). W przypadku polubownej likwidacji lub polubownego podziału masy spadkowej jedynie podział nieruchomości wymaga sporządzenia aktu notarialnego.

7 W jaki sposób i kiedy dany podmiot staje się spadkobiercą lub zapisobiercą?

Prawo belgijskie rządzi się zasadą, zgodnie z którą w następstwie zgonu spadkodawcy spadkobiercy wchodzi w jego prawa i obowiązki (nabywają aktywa i długi spadkowe). Jednakże:

osoby, na rzecz których dokonano zapisu uniwersalnego (*legs universel*) w testamencie holograficznym bądź międzynarodowym, obowiązane są wystąpić do sądu rodzinnego o stwierdzenie nabycia zapisu (*envoi en possession*) (art. 1008 kodeksu cywilnego);

osoby, na rzecz których dokonano zapisu pod tytułem szczególnym (*leg particulier*) (art. 1014 kodeksu cywilnego), osoby, na rzecz których dokonano zapisu pod tytułem ogólnym (*leg à titre universel*) (art. 1011 kodeksu cywilnego), jeżeli istnieją osoby uprawnione do rezerwy, oraz osoby, na rzecz których dokonano zapisu uniwersalnego (*leg universel*) w testamencie notarialnym (art. 1004 kodeksu cywilnego), mają obowiązek wnieść o wykonanie zapisu (*délivrance du legs*).

Pewne kategorie zapisobierców muszą również otrzymać zgodę organu publicznego na przyjęcie zapisu (na przykład zapis na rzecz gminy, instytucji użyteczności publicznej oraz, w pewnych przypadkach, fundacji lub stowarzyszenia prowadzącego działalność nienastawioną na zysk).

8 Czy spadkobiercy odpowiadają za długi spadkowe, a jeżeli tak, na jakich warunkach?

Tak, jeżeli przyjmą spadek wprost. W tym przypadku muszą pokryć wszystkie koszty i spłacić długi spadkowe (art. 724 kodeksu cywilnego).

Jeżeli spadkodawcy przyjmą spadek z dobrodziejstwem inwentarza, odpowiadają za długi spadkowe jedynie do wysokości masy spadkowej, którą nabyli (art. 802 kodeksu cywilnego). Spadkobierca, który pragnie przyjąć spadek z dobrodziejstwem inwentarza, musi złożyć szczególne oświadczenie w sekretariacie sądu pierwszej instancji w okręgu, w którym otwarto spadek lub przed notariuszem.

Nie, jeżeli odrzuci spadek w drodze oświadczenia złożonego w sekretariacie sądu pierwszej instancji lub przed notariuszem (art. 785 kodeksu cywilnego).

Ponadto zapisobierca, na którego rzecz dokonano zapisu konkretnego składnika majątku, nie jest co do zasady odpowiedzialny za długi spadkowe (art. 1024 kodeksu cywilnego), w odróżnieniu od zapisobiercy uniwersalnego i zapisobiercy pod tytułem ogólnym.

9 Jakich dokumentów/informacji wymaga się zazwyczaj w celu zarejestrowania nieruchomości?

Art. 1 ustawy o zabezpieczeniu hipotecznym z dnia 16 grudnia 1851 r. przewiduje podawanie do wiadomości publicznej transakcji dotyczących nieruchomości i stanowi, że „wszystkie czynności między żyjącymi, zarówno odpłatne, jak i nieodpłatne, dotyczące przeniesienia praw rzeczowych do nieruchomości oraz czynności deklaracyjne dotyczące tych praw, z wyjątkiem prawa pierwszeństwa i hipoteki, podlegają wpisowi do rejestru prowadzonego w tym celu w Biurze Zabezpieczenia Hipotecznego (Bureau de la conservation des hypothèques) w okręgu, w którym znajduje się ta nieruchomość”.

W art. 2 tej samej ustawy doprecyzowano, że „podstawę wpisu mogą stanowić jedynie orzeczenia sądu, dokumenty urzędowe i dokumenty prywatne uznane przez wymiar sprawiedliwości bądź przed notariuszem. Pełnomocnictwa dotyczące tych dokumentów muszą również być sporządzone w tej samej formie”.

Ustawa z dnia 16 grudnia 1851 r. nie reguluje podawania do wiadomości publicznej transakcji w przypadku przeniesienia własności w następstwie zgonu.

Ustawa przewiduje jednak wpisywanie do rejestru aktów podziału masy spadkowej. Z tego względu wszyscy spadkobiercy, niezależnie od tego, czy dziedziczą nieruchomości budynkowe, zostaną wskazani w dokumencie, który zostanie wpisany do rejestrów Biura Zabezpieczenia Hipotecznego. Dotyczy to również sprzedaży publicznej bądź sprzedaży nieruchomości budynkowych stanowiących współwłasność spadkobierców za obopólną zgodą.

9.1 Czy wyznaczenie zarządcy jest obowiązkowe czy obowiązkowe na wniosek? Jeżeli jest to obowiązkowe lub obowiązkowe na wniosek, jakie czynności należy podjąć?

W Belgii co do zasady nie istnieje system zarządu masą spadkową.

Artykuł 803bis kodeksu cywilnego przewiduje jednak, że spadkobierca, który przyjął spadek z dobrodziejstwem inwentarza, może zrezygnować z obowiązku zarządu i likwidacji majątku spadkowego. W takim przypadku spadkobierca winien złożyć wniosek o wyznaczenie, w drodze postanowienia sądu rodzinnego, zarządcy, któremu przekaże wszystkie składniki majątku spadkowego. Zarządca jest obowiązany zlikwidować masę spadkową, przy jednoczesnym poszanowaniu określonych zasad.

Poza tym art. 804 przewiduje, że w przypadku, w którym interesy wierzycieli spadkowych lub zapisobierców mogłyby zostać naruszone przez niedbalstwo spadkobiercy, na rzecz którego dokonano rozrządzenia, lub ze względu na jego stan majątkowy, wszystkie osoby zainteresowane mogą wnieść o jego zastąpienie zarządcą odpowiedzialnym za likwidację masy spadkowej. Zarządca masy spadkowej jest wyznaczany postanowieniem wydanym w postępowaniu niespornym, po wysłuchaniu spadkobiercy lub jego uprzednim wezwaniu.

Ponadto spadkodawca może wskazać wykonawcę testamentowego, który zapewni właściwe wykonanie testamentu.

9.2 Kto jest uprawniony do wykonania rozrządzenia na wypadek śmierci lub zarządzania masą spadkową osoby zmarłej?

Zob. poprzednie pytanie.

9.3 Jakie uprawnienia przysługują zarządcy?

Zarządcy wyznaczonemu na podstawie art. 803bis i 804 przysługują uprawnienia tożsame z uprawnieniami spadkobiercy, na którego rzecz dokonano rozrządzenia. Ciężą na nim te same obowiązki co na spadkobiercy; jest on natomiast zwolniony z obowiązku udzielania poręczenia.

10 Jakie dokumenty zgodnie z prawem krajowym są zazwyczaj wydawane w toku i na koniec postępowania spadkowego, by poświadczyć status i prawa beneficjentów? Czy mają one szczególny skutek dowodowy?

Aby udowodnić, że jest się spadkobiercą, należy przedstawić notarialne poświadczenie dziedziczenia (*acte de notoriété*) bądź zaświadczenie o dziedziczeniu / akt dziedziczenia (jest to najczęstszy przypadek). Ten ostatni jest sporządzany przez notariusza lub, pod pewnymi warunkami, przez urzędnika Biura Praw Spadkowych (*bureau des droits de succession*) uprawnionego do przyjmowania oświadczeń o dziedziczeniu po zmarłym (art. 1240bis kodeksu cywilnego).

Akt notarialny odzwierciedla rzeczywistość. Ma on moc dowodową: okoliczności potwierdzone w akcie przez tego, kto go sporządził, należy uznać za prawdziwe. Notariusz poświadcza pewne fakty, potwierdzając tożsamość osób, które się przed nim stawiły, oraz stwierdza, o dokonanie jakich czynności się do niego zwróciły. Akt notarialny jest wiarygodny co do swojej treści. Dokument urzędowy jest również opatrzony datą pewną. Poświadczone notarialnie stwierdzenie można podważyć wyłącznie w trybie postępowania, w którym zostanie podniesiony zarzut fałszerstwa (*inscription de faux*).

Ta strona jest częścią portalu [Twoja Europa](#).

Państwa [opinia](#) na temat przydatności przedstawionych informacji jest dla nas ważna.

This webpage is part of an EU quality network

Ostatnia aktualizacja: 14/12/2020

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwy punkt kontaktowy Europejskiej Sieci Sądowej (EJN). Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. ESS ani Komisja Europejska nie ponoszą odpowiedzialności za wszelkie informacje, dane lub odniesienia zawarte w tym dokumencie.

Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.